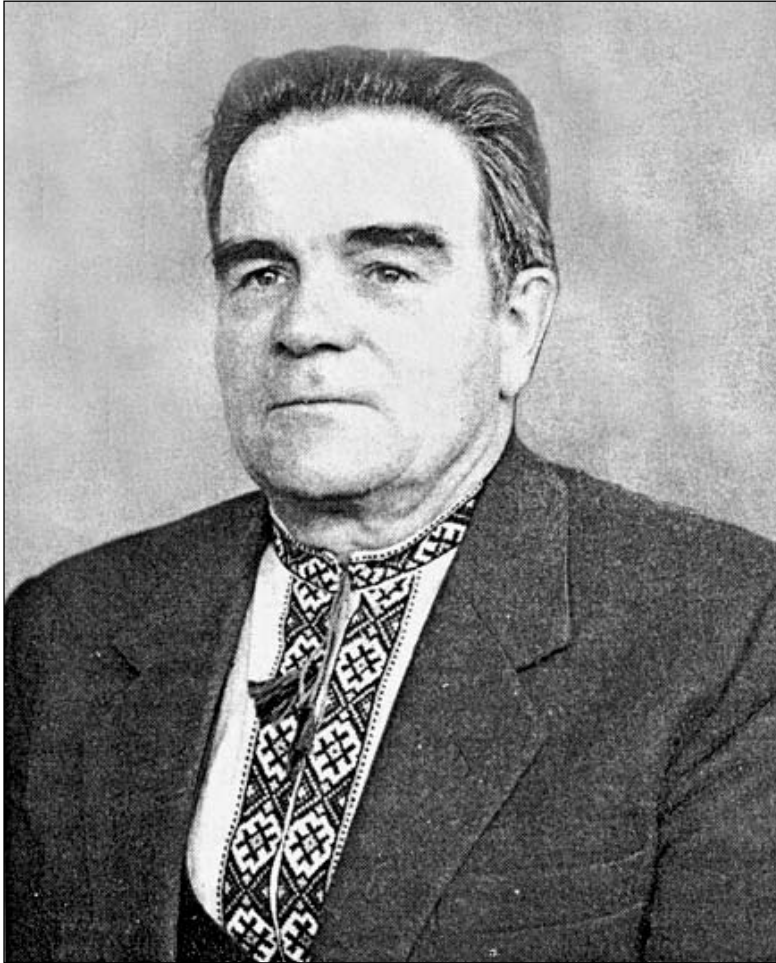

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ПАМ'ЯТІ ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА

*М.С. Вашуленко,
академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкового навчання Глухівського національного педагогічного
університету імені О.П. Довженка*

Спогад про нашого вчителя

У березневі дні ми згадуємо Михайла Васильовича Богдановича — талановитого педагога, вченого, методиста в галузі навчання математики, кандидата педагогічних наук, автора підручників і навчальних посібників з математики для учнів початкових класів, методичних посібників для вчителів. Він народився 20 листопада 1925 року в м. Глухові Сумської області. Тут і пройшли його дитячі та юнацькі роки. Вісімнадцятирічним юнаком влився він у ряди захисників Батьківщини, коли почалася Велика Вітчизняна війна. За бойові заслуги його нагороджено медалями “За визволення Варшави”, “За взяття Берліна”, “За перемогу над Німеччиною”.

Після демобілізації закінчив Глухівський учительський інститут (1951 р.), фізико-математичний факультет Сумського педінституту (1955 р.). Здобув базову кваліфікацію вчителя математики і фізики. З 1951 р. по серпень 1958 р. працював учителем математики в середніх школах Сумщини, а з вересня 1958 р. по серпень 1962 р. — старшим викладачем методики математики на факультеті підготовки вчителів початкових класів Глухівського педагогічного інституту. Михайла Васильовича вирізняло з-поміж інших молодих викладачів, які нас навчали, винятково серйозне ставлення до занять. Він розпочав зі створення кабінету методики математики, до чого активно залучив нас, студентів. Кожен мав виготовити власноручно заданий ним навчальний або наочний посібник, за що виставляв оцінку, яка бралася до уваги під час складання заліку, екзамену. Особливо чомусь запам'яталися практичні вимірювальні заняття на місцевості. Набуті на цих заняттях методичні та професійні вміння вирізняли нас, учителів початкових класів з вищою освітою, серед наших шкільних колег — випускників педагогічних училищ.

Михайло Васильович був у ті роки неодружений, тому з великим задоволенням брав участь в усіх наших вечорах відпочинку, дуже любив танцювати. Було цікаво спостерігати, як він приділяв особливу увагу під час танцю своїй партнерці — постійно спілкувався з нею, жартував, намагався робити особливі танцювальні рухи. Ще впадала у вічі його любов до української вишиванки, яку він часто одягав на заняття і в святкові дні. Крім нього, я не пам'ятаю, щоб ще хтось із наших викладачів носив українську вишиванку.

Щаслива доля звела мене з моїм глухівським учителем у Києві, де він після закінчення аспірантури очолював відділ початкового навчання в НДІ педагогіки України. Дізнавшись від наших випускників, які також працювали в Києві, про те, що я здобув другу вищу освіту, філологічну, він запропонував мені в січні 1972 р. взяти участь у конкурсі на заміщення вакантної посади молодшого наукового співробітника. Відтоді ми були завжди разом — і на роботі, і в численних відрядженнях, і на відпочинку. Не зважаючи на те, що спеціальності наші були різні, він продо-

Основне завдання змістової лінії “Робота з даними” — ознайомити учнів з реальними способами подання інформації, вчити читати і розуміти, знаходити, аналізувати, порівнювати інформацію, подану в різний спосіб, використовувати дані для розв’язування задач із реального життя.

Матеріал цієї змістової лінії поданий наскрізно у вигляді основних понять і фактів, які формуються шляхом розгляду конкретних ситуацій і використання міжпредметної змістової інформації; способів добору, упорядкування, інтерпретації даних; моделювання описаних ситуацій у формі таблиць, схем, діаграм, графіків.

У процесі вивчення сучасного курсу математики початкової школи, поряд з методичними прийомами і знахідками, що стали класичними, використовуються нові методики для навчання учнів розв’язувати найпростіші комбінаторні, алгоритмічні й логічні задачі, завдання на геометричні й алгебраїчні перетворення.

Процес навчання будується у такий спосіб, щоб діти поступово усвідомлювали: вивчення математики — це засвоєння цікавої математичної мови, якою “розмовляє” з людиною природа. Критерієм розуміння в дітей є вміння діяти відповідно з навчальним матеріалом і застосовувати вивчене на практиці.

Стрижневими ідеями курсу є ідеї, притаманні математиці як науці. Це індукція, упорядкування, симетрія, міра, математичне моделювання життєвих ситуацій. На цих же ідеях будується курс математики основної і старшої школи. Дані ідеї укорінюються через систему проблемно-розвивальних завдань, що вимагають від учнів умінь застосовувати обчислення і геометричні перетворення, логіку, алгебру, комбінаторику і т. д. Отримані знання і навички дозволять учням початкової школи засвоювати курс математики надалі. Використання казкового і пізнавального матеріалу робить процес навчання захоплюючим й одночасно підводить учнів до вміння абстрагуватися від цікавої, але другорядної з точки зору математики, інформації. Розвиток уявлень про математичні об’єкти створює умови для природного з погляду кожного учня процесу засвоєння математичних знань. Адже те, що дитина уявляє, вона запам’ятовує набагато легше і набагато міцніше, ніж вивчене традиційним способом.

Література:

1. Богданович М.В. Урок математики в початковій школі / М.В. Богданович, Н.О. Будна, Г.П. Лищенко. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 280 с.
2. Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах / М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2008. — 336 с.
3. Будна Н.О., Беденко М.В. Математика: Підручник для 1 кл. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 152 с.
4. Будна Н.О., Беденко М.В. Математика: Підручник для 2 кл. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 160 с.
5. Будна Н.О., Беденко М.В. Математика: Підручник для 3 кл. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 160 с.
6. Будна Н.О., Беденко М.В. Математика: Підручник для 4 кл. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 176 с.

7. Брунер Дж. Психология познания. — М.: Прогресс, 1977. — 242 с.
8. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента / Пер. с англ. — М.: изд-во МГУ, 1982. — 464 с.
9. Грязнов Б.С. Логика, рациональность, творчество. — М.: Наука, 1982. — 256 с.
10. Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении (логико-гностические проблемы построения учебных предметов). — М.: Педагогика, 1972. — 464 с.
11. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментально-психологического исследования. — М.: Педагогика, 1986. — 316 с.
12. Король Я.А. Формування практичних умінь і навичок на уроках математики. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2000. — 136 с.
13. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. — М.: изд-во МГУ, 1981. — 582 с.
14. Пиаже Ж. Избранные психологические труды. — М.: Просвещение, 1969. — 659 с.

Видання останніх років

2001

Богданович М.В. Картки з математичними завданнями для самостійної роботи учнів 2 класу чотирирічної школи. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2001. — 64 с.

Богданович М.В. Урок математики у початковій школі / М.В. Богданович. — К.: Вища школа, 2001.

Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах: Навчальний посібник. — 2-е вид., перероб. і доп. / М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2001. — 368 с.

2002

Богданович М.В. Математика. Завдання (картки) для самостійної роботи учнів. 1 клас / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. — 64 с.

Богданович М.В. Математика. Завдання (картки) для самостійної роботи учнів. 2 клас / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. — 64 с.

Богданович М.В. Математика. Завдання (картки) для самостійної роботи учнів. 4 клас / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002. — 64 с.

2003

Богданович М.В. Математика. Завдання (картки) для самостійної роботи учнів. 4 клас / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2003. — 64 с.

Богданович М.В. Математичний помічник. 3 клас: Навчальний посібник / М.В. Богданович. — К.: Освіта, 2003. — 144 с.

Богданович М.В. Уроки математики в 2 класі: Посібник для вчителя / М.В. Богданович. — К.: Освіта, 2003. — 159 с.

2004

Богданович М.В. Математика : підруч. для 1 кл. допом. шк. / К.В. Ардобацька, М.В. Богданович, Г.М. Мерсіянова. — Київ : Богдана, 2004.

Богданович М.В. Математичний помічник. 2 клас: Навчальний посібник / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 128 с.

Богданович М.В. Урок математики в початковій школі / М.В. Богданович, Н.О. Будна, Г.П. Лищенко. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 280 с.

Богданович М.В. Цікава математика. Навчальний посібник. 1–2 класи / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2004. — 128 с.

2005

Богданович М.В. Зошит з математики. 4 клас / М.В. Богданович. — Київ : Освіта, 2005. — 64 с.

Богданович М.В. Математика : учеб. для 3 кл. общеобразоват. учеб. завед. с рус. яз. обуч. / М.В. Богданович. — Київ : Освіта, 2005. — 158, [2] с. : цв. ил.

2006

Богданович М.В. Математика : підруч. для 1 кл. / М.В. Богданович. — [2-ге вид.]. — Київ : Освіта, 2006. — 127 с.

Богданович М.В. Математика : підруч. для 3 кл. / М.В. Богданович. — [3-те вид.]. — Київ : Освіта, 2006. — 158, [2] с.

Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах / М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2006. — 336 с.

2007

Богданович М.В. Зошит з математики [Текст] : навч. посіб. для 1 кл. / М.В. Богданович. — 6-те вид., випр. та допов. — [Київ] : Освіта, 2007. — 64 с.

2008

Богданович М.В. Методика викладання математики в початкових класах / М.В. Богданович, М.В. Козак, Я.А. Король. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2008. — 336 с.

2009

Богданович М.В. Математика : підруч. для 2 кл. / М.В. Богданович. — [3-те вид., доопрац.]. — Київ : Освіта, 2009. — 158, [2] с.

Богданович М.В. Математика : підруч. для 3 кл. / М.В. Богданович. — Київ : Освіта, 2009, 2011. — 160 с. : кольор. іл.

Богданович М.В. Математика : підруч. для 4 кл. / М.В. Богданович. — [3-те вид.]. — Київ : Освіта, 2009. — 159 с.

Богданович М.В. Математика : учебн. для 4 кл. / М.В. Богданович. — Київ : Освіта, 2009. — 159 с. : кольор. іл. — рос.

Богданович М.В. Пропедевтика геометрії та алгебри в початкових класах : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.В. Богданович, Г.П. Лищенко. — Київ : Освіта України, 2009. — 239 с.

2010

Богданович М.В. Математика : підруч. для 1 кл. / М.В. Богданович. — 4-те вид. — Київ : Освіта 2009, 2010. — 142, [1] с.

Богданович М.В. Математика : підруч. для 2 кл. / М.В. Богданович ; [за заг. ред. Г.П. Лищенко. — 4-те вид., доопрац. — Київ : Освіта, 2010. — 158, [2] с. : кольор. іл.

2011

Богданович М.В. Математика : підруч. для 1 кл. / М.В. Богданович. — Київ : Освіта, 2011. — 143 с. : кольор. іл.

Богданович М.В. Математика : підруч. для 2 кл. / М.В. Богданович. — Київ : Освіта, 2011. — 160 с. : кольор. іл.

Богданович М.В. Математичний помічник. 1 клас: Навчальний посібник / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 128 с.

Богданович М.В. Цікава математика. Навчальний посібник. 4 клас / М.В. Богданович. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 180 с.

ЗМІСТ

ПАМ'ЯТІ ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА

Спогад про нашого вчителя. <i>Вашуленко М.С.</i>	4
Відданість науці — домінанта Михайла Васильовича Богдановича. <i>Савченко О.Я.</i>	7

МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ БОГДАНОВИЧ У СПОГАДАХ ДРУЗІВ І КОЛЕГ

Є вчені для епох. <i>Сущенко Т.І.</i>	9
Спогад про Вчителя. <i>Левшин М.М.</i>	10
Тепло у серці. <i>Лобчук О.Г.</i>	11
Спогади про Михайла Васильовича. <i>Зайка А.М.</i>	12
Він був нашим щирим другом... <i>Круглик Л., Вавіна Л.</i>	13
Спогади про Михайла Богдановича. <i>Козак М.В., Корчевська О.П.</i>	15
Учитель учителів. <i>Зюзіна З.В.</i>	16

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ М.В. БОГДАНОВИЧА

Логіко-математичний розвиток учнів початкових класів. <i>Скворцова С.О.</i>	17
Тенденції розвитку початкової математичної освіти в Україні (друга половина ХХ ст. — початок ХХІ ст.). <i>Коваль Л.В.</i>	24
Концептуальні засади вивчення математики в початкових класах. <i>Будний Б.Є., Будна Н.О., Беденко М.В.</i>	33
Урок математики на засадах компетентнісного підходу як результат педагогічної практики майбутніх учителів початкових класів. <i>Глузман Н.А.</i>	41
Формування змісту навчання математики в початковій школі на засадах компетентнісного підходу. <i>Онопрієнко О.В.</i>	49

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ПЕДАГОГА

Методичний аналіз підручників з математики для початкових класів.....	59
Математика на казковому тлі. <i>Листопад Н.</i>	61

БІБЛІОГРАФІЯ М.В. БОГДАНОВИЧА

Список друкованих праць Богдановича Михайла Васильовича.....	63
Видання останніх років.....	77